

Odkryto najstarsze pozostałości po zamku krzyżackim w Starogrodzie

Pozostałości kamiennego bruku i fundamentów zabudowań gospodarczych należących do drewniano-ziemnej warowni krzyżackiej odkryli archeolodzy w czasie wykopalisk na zamku w Starogrodzie (woj. kujawsko-pomorskie). To pierwsze badania zamku po ponad 50 latach.

Zamek w Starogrodzie uznawany jest za jedną najstarszych, obok Torunia, warowni wzniesionych przez zakon krzyżacki na ziemi chełmińskiej. Stało się to być może w poł. XIII wieku. Obecnie na powierzchni ziemi ledwie widoczne są zarysy dawnych budowli.

"W czasie tegorocznych badań odkryliśmy ślady najstarszego osadnictwa krzyżackiego. Są to pozostałości kamiennego bruku, drewnianej wyściółki oraz rowu wypełnionego gliną i kamieniami - prawdopodobnie podwaliny ściany budynku, być może związane z zabudową gospodarczą najstarszej, drewniano-ziemnej warowni krzyżackiej" - opowiada PAP dr hab. Marcin Wiewióra z Zakładu Archeologii Architektury Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (UMK), kierujący programem badawczym, którego celem jest poznanie zamków krzyżackich na obszarze ziemi chełmińskiej. Wykopaliskami w Starogrodzie kieruje dr Bogusz Wasik.

Wśród znalezionych zabytków są fragmenty naczyń ceramicznych i monety, które pochodzą z pierwszej poł. XIII w. - tym samym naukowcy potwierdzili przypuszczenia dotyczące wieku odkrywanych konstrukcji.

"Na uwagę zasługuje zwłaszcza jedna z najstarszych monet krzyżackich, jakie do tej pory odkryto podczas badań zamków ziemi chełmińskiej, datowana na 1248 r." - zaznacza dr hab. Wiewióra.

W innej części zamku archeolodzy odkryli kafle piecowe, militaria, jak również pojedyncze detale architektoniczne, w tym fragment ceramicznej rzeźby przedstawiającej świętą, pochodzący z dawnej kaplicy zamkowej.

Obecne badania to kropla w morzu potrzeb, jeśli chodzi o rozpoznanie zamku. Ale już teraz z pewnym prawdopodobieństwem są w stanie rekonstruować kształt zamku wysokiego - głównej części twierdzy. Do tej pory jej wygląd rekonstruowano głównie na podstawie zachowanych szkiców, wykonanych w XIX wieku. Na nich widać, że twierdza była wzniesiona na planie nieregularnego pięcioboku z niewielkim wewnętrznym dziedzińcem. Całość była otoczona murem obronnym, natomiast od wschodu znajdowały się trzy podzamcza.

Dr hab. Wiewióra zwraca uwagę, że pierwsze prace archeologiczne, które odbyły się w obrębie zamku w latach 60. XX wieku nie przyniosły odpowiedzi na pytania dotyczące czasu powstania czy rozplanowania budowli.

Dzięki tegorocznym badaniom naukowcy dowiedzieli się też, że pozostałości murowanego zamku wysokiego zostały niemal kompletnie rozebrane. Na szczęście udało się im odkryć ich zarys wyraźnie rysujący się w badanych nawarstwieniach ziemi. Dzięki temu badacze będą w przyszłości zrekonstruować wygląd warowni. W innej części zamku - międzymurzu - archeologom udało się odkryć dobrze zachowany fragment muru parchamu - licującego fosę zamkową i chroniącego zamek wysoki od wschodu.

Zamek w Starogrodzie ma bardzo bogatą historię. Do 1454 roku był siedzibą komturii, ale wcześniej - na krótki czas po bitwie pod Grunwaldem - zajęły go wojska Władysława Jagiełły. Ostatecznie wrócił do Korony po wojnie trzynastoletniej, w roku 1479, stając się siedzibą starostów królewskich. Odbudowa zamku, zniszczonego w wyniku działań wojennych, nastąpiła w 1495 roku z inicjatywy króla Jana Olbrachta. Twierdza uległa zniszczeniu w czasie wojen szwedzkich w XVII wieku, dlatego pod koniec tego stulecia podjęto się jego odbudowy. Jednak od lat 70. XVIII wieku był rozbierany aż do lat 20. XX wieku.

Badania terenowe są możliwe dzięki środkom przyznanym przez resort nauki w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki. Celem szeroko zakrojonego przedsięwzięcia "Castra Terrae Culmensis - na rubieży chrześcijańskiego świata", którym kierunek dr hab. Wiewióra, jest próba odpowiedzi na podstawowe pytania dotyczące budowy, topografii, układu przestrzennego i funkcjonowaniem zamków krzyżackich na obszarze ziemi chełmińskiej.

[PAP - Nauka w Polsce](#), Szymon Zdziebłowski